

PERVASIIVSED ARENGUHÄIRED

Autism

- Ajutegevuse häire – ajuosad teistmoodi ühendatud, ajutalitluse eripärade tekkimise põhjused ebaselged.
- Levik 60:10 000, P:T – 4:1, Aspergeri sündroom P:T – 8:1
- Häirunud sotsiaalne interaktsioon ja kommunikatsioon:
  - Raske või võimatu mõista, mida teised inimesed mõtlevad ja tunnevad.
  - Raske omandada teadmisi teistelt inimestelt; raske mõista kõne kommunikatiivset tähendust, tervikuid, abstraktseid tähendusi ja seoseid.
- Stereotüüpne käitumine ja huvid - stereotüüpsed liigutused (käte lehvitamine, enese kiigutamine, häämitsuste tegemine), kiindumine objektidesse, erihuvid.
- Sensorse taju eripärad – üli- ja alatundlikkus (valgusele, helile, lõhnale, maitsele).

Omane...

- Tunnused avalduvad varakult (enne 3. eluaastat).
- Eluaegne diagnoos – prognoos mõjutatud keelelise ja vaimse arengu tasemest.
- Piiratud võime näha seoseid üksikute tunnetatavate osade vahel – pusletükkide kokkupanek
- Varajane diagnoos – aju paindlikkus, sensomotoorne treening.

Autismi spekter

low functioning

high functioning

Sotsiaalne suhtlemine

endassesulgunud

aktiivne, aga veider

Kommunikatsioon

kõnetu

normaalne, aga veider kõne

Käitumine

jäik, rigiidne

talub muutusi, kohanev

Autistliku lapse...

NÕRGAD KÜLJED	TUGEVAD KÜLJED
Kooliga seonduvad probleemid. Tihti kaasub spetsiifiline õpiraskus, harva düsleksia. Paljud ei suuda ka ainekst huvitada.	Hüperleksia-lugemisoskus ületab kordades eakaaslaste taseme, kuid on mehaaniline. Üldine intellekt on tunduvalt kõrgem keskmisest.
Motoorikahäired – tihti kohmakad ja saamatud, võivad olla tasakaaluhäired	Erioskused – kaasa aitab hea mehaaniline mälu ning rituaalne sunduslikkus, mistõttu võiva nt. muusikas väga kiiresti ja tähelepanuväärselt areneda.
Tajuhäired - eriline helitaju, mis tekitab neis ebamugavustunde. Taktiilse (nt ei kannata riideid seljas, samas naudivad peksmist)- ja visuaalsetaju häired.	Päheõppimismälu ja fotograafiline mälu – ca 1/3 -l.
Prosopagnoosia . Ei tunne varem nähtud inimesi ära	Hea vastupidavus asjades, mis neid huvitab.
	Aeglane küpsemine – lapseeas liiga tõsised ja täiskasvanulikud, vanas eas lapsikud. Näkku ei tule kortsud, kuna miimika on minimaalne.

Autismi mõjud

Lapsele endale:

- raskused koostööl, raske vastata ootustele
- raskused sõprussuhete loomisel ja suhtlemisel

Vanemad:

- Tavalised kasvatusmeetodid ei tööta
- Konfliktid peres
- Sotsiaalne isoleeritus

Õed-vennad:

- Tähelepanupuudus
- Loobumine, arvestamine
- Konfliktide keskel (vanemad, omavahel)

A. Jakobson

Autismiga lapse suhtlemisel...

- Suhtlemisel selgus (väldi metafoore).
- Etteaimatavus (päevakava).
- Kokkulepetest, lubadustest kinnipidamine!
- Konfliktiolukorras kuula lapse põhjendusi.

8 käitumisviga, mida vältida:

Jämedad ja solvavad väljendid	Vanem karjub lapse peale, solvates nii teda kui teist vanemat, lähisugulasi
Ähvardused	Ähvardused ei vii kuhugi, mõttetu enda ja teiste aja kulutamine
Sunniviisilised vabandamised	Sundides last vabandama, kui ta seda ei soovi, sunnime me teda valetama.
Näägutamine	Pidev näägutamine häirib last ja tekitab pahameelt kõrvalseisjates.
Sarkastilised märkused	Tekitab nii vimma kui alaväärsust
Lisatöö andmine	Seostades tööd karistusega, väljendab vanem, et töö on ebameeldiv.
Lapsega teiste kuuldes vaidlemine	Viidab aega, kütab kirgi, viib irratsionaalsete lahendusteni.
Kehaline karistamine	Näitab vanema vaimu nõrkust ja nõderust.

HEA VANEM...

- tagab lapsele kodu
- stimuleerib lapse füüsiliste ja vaimsete võimete arendamist
- tunnustab last
- oskab lugeda “ridade vahelt” ja ennetab probleeme
- loob kontakte ja on kursis lapse suhtlusvõrgustikuga
- leiab aega olla lapsega kahekesi
- ei pööra naljaks ega alahinda lapse muret
- ei manipuleeri lapse süütundega
- armastab last tingimusteta
- säilitab enesevalitsemise
- ei pea last “enda omaks”, vaid toetab lapse iseseisvumist
- kehtestab koos abikaasaga lapsele ühtsed nõudmised
- pöörab võrdset tähelepanu kõigile pereliikmetele
- tegeleb oma huvialadega

Täname kuulamast!

